

KOMÁROMI JÓZSEF SÁNDOR:

Van-e a Maláji-félszigeten katicabogár?

- Elbeszélés -

1.

Mi tagadás benne, már arra sem igen emlékeztem: a földgömbnek melyik táján, melyik tengerbe nyújtja nyelvét a Maláji félsziget?

Végtére idestova húsz esztendeje, hogy kikerültem az iskolapadból; nem tartozom azok közé, akik négy fal közt csücsülve világkörüli utazásokat tesznek; keresztretjvény fejtésre sem fanyalodtam soha életemben — hát honnan a fészkes micsodából is emlékeztem volna, hogy a Maláji-félsziget Azsia legdélibb csücske s keleti partját a Délkinai-tenger, a nyugatit meg az Indiai-óceán hullámai ringatják?

Mi ütött mégis be-ém, hogy efféle találós kérdésekkel akarom zavarbahozni embertársaimat, mint ez: van-e a Maláji-félszigeten katicabogár?

Hó, ez már megint más dolog!

Ennek a kérdésnek a kigondolásával Árpáné nagyobb jutalmat szerzett, mint amennyit a legszerencsésebb keresztretjvény-matador egy életen át összekaphat.

2.

Árpáné gimnáziumi tanárnő; alacsony, jó húsban lévő, pirosarcú asszony, afféle se nem szőke, se nem barna, amelyikről azt tartja a szólás, hogy ez az igaz magyar fajta. Különbön semmi rendkívüli se benne, se rajta: asszony, mint a többi és tanárnő, mint a többi.

Azaz, hogy mégis csak van valami különös is Árpánében. Az első szerelme. Árpáné első szerelme ugyanis az angolnyelv volt.

Ezt a rendhagyó szerelmet a sörgyárosék Editjének angol nevelőnője lobbantotta fel Kormos Ilonában, aki akkor, tízéves korában, még maga sem sejtette, hogy egyszer majd Árpáné lesz a becsületes neve. A sörgyáros lányának hatéves korától kezdve angol nevelőnője volt, ez azonban csöppet sem akadályozta, hogy Edit és Ilona össze ne barátkozzanak, miután a gimnázium első osztályában egypadba ültették őket. Amikor Ilona először kereste fel otthonában új barátnőjét, az történt, hogy a nevelőnő ránézett és mondott valamit angolul Editnek. A sörgyáros lánya felvihogott és így szólt zavartan mosolygó vendégéhez: »Jaj, te, hogy miket ki nem tud találni ez az én angol kisaszszonyom! Azt mondja, az ilyen felemás szemű lányok, mint te, nagyon kapósak Amerikában!« Azám, mert Ilona balszemének szivárványhártyája sárgás-barnát, a jobbé pedig kékes-zöldet tükrözött. Fiú pajtásai számtalanszor meg is rikkatták miatta — most meg, egyszerre, mit nem hall: nemhogy hiba, hanem még vonzó tulajdonság ez, Amerikában!

Akkor aztán addig-addig könyörgött, dorombolt és hízelkedett, amíg apja, a sovány fizetésű póstatiszt, heti két angol nyelvórát nem vett, neki Edit nevelőnőjétől. Minthogy azonban Ilona élete legtehetségesebb tanítványának bizonyult, az angol nevelőnő csaknem naponta benézett hozzájuk és

foglalkozott a kislánnyal. A nyári szünetben a sörgyárosék családja hegyekbe utazott, Edit kérésére barátónóját is magukkal vitték s ott aztán a kis vendéglány már nem is akart másképp beszélni Edittel, csak angolul.

Igy kezdődött Árpáné első szerelme, majd angol és amerikai regények és angolul tudó beszélgető társak hajszolásával folytatódott. Lassan csaknem olyan tökéletes orrhangon tudott már dünnyögni, mint a született angolok s idővel második anyanyelvévé vált a britek beszéde. Az egyetemen természetesen az angol választotta szak-tantárgyul és kitüntetéssel tette le a tanári vizsgát.

Mindeddig nem is zavarta semmi Árpáné szerelmét. Hanem, amikor tanárrá nevezték ki szülővárosába és visszakerült ugyanabba a sárgára mázolt épületbe, ahonnan olyan messzire vágyott elröpülni, egy éjjel felriadt álmából. Könnyes szemmel nézett a sötétbe és hangosan felsóhajtott: »Hát ezért tanultam én angolul?« Többé el sem tudott aludni azon az éjszakán, csak nyugtalanul forgott ágyában.

De azért kitarított továbbra is az angol nyelv mellett. Észrevette ugyan, hogy kartársai mosolyognak rajongásán, néha kicsit bosszankodnak is állandó angol idézetei miatt; ő azonban mégis tovább rajongott és tovább idézgette az angol remekírókat.

A jó ég a megmondhatója, mi minden nem rejtett Árpáné rendhagyó szerelmének rejtelmes mélyén: kivándorlás Amerikába, az ismeretlen utáni vágyódás álmai, amerikai vőlegény, világvárosi élet — talán még a rágógumi is. A rágógumit persze Iduka, a számtantanárnő, az az »undok vénkisasszony« fogta rá Árpánéra. Amikor az Unrra csomagok divatja járta, Árpáné mindenkitől elkunyerálta a rágógumit. »Most már értem, miért van annyira odáig Ilona az angolnyelvvél! Bizonyosan arra számított, hogyha megtanul angolul, kikerülhet Amerikába és ott aztán reggeltől estig, folyton csak rágógumit kérődzhet...« — mondta egyszer Iduka csúfondáros nevetéssel a tanári szobában; persze akkor, amikor Árpáné nem volt ott.

Ez azonban szemenszedett rágalom volt, mert Árpáné éppen csak gyűjtögette, de szájába sem vette a rágógumit. Egyszer ugyan megpróbált egyet, de nem ízlett neki. Hogy miért gyűjtötte mégis? Erre a kérdésre Árpáné nyilván ugyanolyan elnéző mosollyal válaszolt volna, mint az, aki teszzen fel pillangókat gyűjt. Az olyan ember, akinek még csak efféle ártatlan bogara sincsen — az ilyen talán már nem is egészen épelméjű. Vagy legalább is igen híg agyvelejű. Akárhogy volt is azonban a dolog, annyi bizonyos, hogy Árpánénak mindössze ennyi megvalósulás jutott első szerelméből: néhány kilogramm rágógumi. Hogy a gimnáziumban oktatott tantárgyak között nem szerepelt az angolnyelv, ez még szerencsének is számított. Ha tanítani kellett volna, alighanem kiábrándul belőle.

Való azonban az is, hogy habár teljesen éppen nem gyógyult ki ebből az ábrándos szerelméből sohasem, de lassacskán mindjobban háttérbe szorult az angolnyelv. Árpánét egészséges gyakorlati érzékkel áldotta meg a sors és alaposan tévednénk, ha azt vélnénk, hogy egyebet sem tett, mint Amerikáról ábrándozott. Hiszen akkor sosem lett volna belőle Árpáné, férjhez sem ment volna. Már pedig férjhezment s amikor megszületett a kislfia — megszületett második, szenvedélyesebb, kézzelfoghatóbb valóság és kevésbé rendhagyó szerelme is.

3.

Sanyi volt a neve a gyereknek, de Iduka jóelőre beharangozta azt is a tanári szobában, hogy Árpáné rövidesen Samnak fogja átkeresztelni fiacskáját. Iduka persze nem tudott angolul és ezért vélte, hogy Sanyi angolul Samot tesz, ámde mégsem ez volt a nagyobbik baklövése. Árpáné koránt sem angolul, hanem szép magyar szóval, Cipókának kezdte becézni egyfiát.

Az ám, de Árpáné nemcsak szóval becézte, nemcsak babugatta, csókolgatta kicsikéjét, hanem ha tizkőrmével, ha a földalól kellett is előkaparnia, de minden szépet és jót előteremtett Cipókájának. Eleinte nem is volt olyan hétszer nehéz a dolog. Pólyában élő embereknek még pompás ruházat a tiszta pelenka és mennyei táplálék az anyatej. A pelenkát jóelőre elkészítette Árpáné, sőt a vízhatlan alátétról sem feledkezett meg; anyatej-

ben pedig nem volt hiány. Pirospozsgás arcú, jó húsupú asszonyoknak nem igen kell szoptatós dajka után szaladozniok. Hanem később, amikor az emberpalánta serdülni kezdett, hát akkor mindnagyobb szükség vált arra a bizonyos tizkőrömrre is. Ki győzné elsorolni hamarjában, hogy a cipőtől a jó meleg kötött sapkáig, a csirke zúzától a mosolygó almaig mi minden nem kell egy pólyából szállt férfiúnak — hogy a játékszereket ne is említsük. Azt se kell nagyon bizonygatni, hogy egy forradalmi rendszerben egész közgazdaságát új alapokra fektető szocialista államban, a kezdet kezdetén, bizony nem lehet mindent csak amúgy, félkézzel előteremteni.

Árpáné azonban mindent elővarázsolt. Nem restelt naponta bekukkanítani a kereskedelmi vállalatok üzleteibe, nem irtózott sorbaállni, a bizományi boltok áruit sem vetette meg, de még ahhoz is volt lelkiereje, hogy addig járjon az esztergályos mester nyakára, amíg az sorra elkészítgette mindazokat a játékokat, amelyeknek nagyobb felét maga Árpáné találta ki Cipókája számára.

Persze, férje is volt Árpánénak, dehát... Dehát csak férj volt az istenadta, meg könyvelő. Szó se róla, hűséges, mindig otthon üző férj volt a derék, jó könyvelő; Árpáné szerelmének szárnyalását azonban még Cipókájuk körül sem tudta követni. Elsején, a cigarettapénzt leszámítva, átadta egész fizetését a feleségének, még a hajvágás költségeit is csak aprádonkint kérte ki. Azt meg ne is mondjam, hogy maga beretváltkozott. Mindez nagyon rendszerben volt addig, amíg kettesben éltek világukat — vagyis, hogy hármásban, mert Árpáné anyja is velük lakott. Mikor azonban a Cipóka körüli kiadások kezdtek növekedni, Árpáné örült volna, ha férjének jövedelme is gyarapodik. Egyszer meg is próbált a lelkére beszélni, hogy ne legyen olyan éilhetetlen, csipjen el valami igazgatói állást. Árpá azonban hallani sem akart ilyesmiről. Hiszen még arcának szőrözétét is azért kapargatta le mindig önkézzel, mert nem állhatta, ha idegen emberek élesrefent beretvával nyájaskodnak az arcán — nemhogy az igazgatóság veszélyeit vállalni merete volna. »Nem akarok én börtönbe kerülni!« — dünnyögte kedvetlenül. »Már miért kerülnél börtönbe, hiszen okos ember vagy, tisztéséges, érted is a dolgodat« — vetette ellen Árpáné. »Hát, a magam dolgát... Csakhogy az én dolgom a könyvelés, nem az igazgatás. Még az igazgatókat sem szeretem, nemhogy az igazgatóságot!«

De mégcsak a gyermek szükségleteinek utánjárásában sem látta sok hasznát férjének Árpáné. »Ugyan, mit cirkuszozol annyit avval a kölyökkel! Ha mások gyereke megvan narancs nélkül, a mienk is meg'esz!« — dörmögött néhanapján, nemhogy hivatalos útjain narancs után szaladozott volna.

Árpáné azonban nem engedett a negyvennyolcból. Ha férje nem tudott több pénzt teremteni, ő tudott. Órákat vállalt az ipari tanulók szakiskolájában — ott fizettek legtöbbet a rendkívüli oktatásért. Kosztosdiákat fogadott, egy busafejű parasztyereket és kikötötte, hogy nem pénzzel, hanem liszttel, zsírral, baromfival fizessenek a szülei. Ezentelül eladott mindent, amire »úgysincs semmi szükség«. Bútorarabok, az ezüst evőkészlet, ruhá-nemük, de még angol könyvei is erre a sorsra jutottak. Épp csak a nagyzó-tártól nem tudott megválni.

4.

Amikor Cipóka betöltötte harmadik esztendejét, Árpáné egyszerre a legbuzgóbb tagjává vált a közoktatási munkások szakszervezeti csoportjának. Elen járt az írástudatlanság elleni harcban, bármikor készséggel vállalt előadást a népegyetemen, kivette részét minden tömegszervezési munkában és pontosan megjelent a szakszervezeti gyűléseken.

Hát ez szemetszúrt, mert valljuk be, azelőtt bizony Árpánénak keveset fájt a feje a szakszervezeti csoport gondjai miatt. Inkább csak amolyan tessék-lássék tag volt, akit csak az érdekelt, mikor mit osztanak a jegyekre és a pontokra; nem csoda, ha legtöbbször nem tudták mire vélni váratlan pálfordulását. De Iduka, persze, átátott a szítán. »Rohammunkás akar lenni, azért!« — mondta epésen a csoport-titkárnak, »Ugyan Iduka, hiszen Árpáné szellemi munkás! A rohammunkás címet pedig csakis testimunkások kaphatják meg« — vetette ellen a titkár. »Hát akkor osszul fejeztem ki magamat.

A lényeges az, hogy rendkívüli érdemeket akar szerezni, mivel nyilván ingyenes tengeri nyaralásra áhítozik! Mindez csak az ő szépséges Cipókája kedvéért történik... Adámnét is az asztal körül kergették hároméves korában, ha nem akart tengerben fürödni» — tált ki irigyen Iduka. Hanem erre a szakszervezeti titkár összehúzta a szemöldökét és szigorúan megfelelt neki: »Ha valaki csak azért akar rendkívüli érdemeket szerezni, hogy tengerre vihesse a kisleányát, az előtt én levezem a kalapomat! Az irigység és az áskálódás pedig csúf dolog, néptársnő! Tessék, szerezzen maga is rendkívüli érdemeket s akkor maga is elviheti a tengerre mind a három macskáját!«

Igaz, a titkár kissé túllőtt a célon, goromba volt és tapintatlan, mivel hisz nem éppen Idukán múlt, hogy férj nélkül és gyerek nélkül, macskák társaságában kellett leélnie örömtelen életét — de annyit elért, hogy a számtantanánő azután már csak szótlánul irigykedett Árpánéra.

Amde hiába irigykedett. Árpáné valóban megkapta a háromhetes tengeri üdülést és egy júniusi délután útrakelt Cipókájával a kék Adriára.

Férje ugyan még az állomáson is dörmögött, hogy ilyen kis jószággal nem való olyan hosszú útra kelni; a gyermekükkel utazó anyák számára fenntartott kocsiában azonban nagyszerűen telt az utazás. Cipóka nem tudott betelni a kocsiázás gyönyörűségeivel, lelkendezve sikongatott és mutogatott ki az ablakon a tehének és a juhnyáj láttára, de az is roppant tetszett neki, hogyan »szaladnak« a fák. Éjszaka pedig úgy aludt, mint a tej. Hanem az igazi örömeik még csak azután kezdődtek, amikor megérkeztek. A szállodában szép és tiszta szobát kaptak, kitűnő ellátást, napi ötszörös étkezéssel; a tengeri fürdés pedig semmihez nem hasonlítható gyönyörűség volt. Cipóka ugyan eleinte húzódozott az óriási víztől, de utóbb a világ minden kincséért sem akart kimenni a tengerből.

5.

Üdülésük második hetében, amikor a kőből épített csónakkikötő tengerbe nyúló nyelvén kézenfogva vezette Cipókáját, arra lett figyelmes Árpáné, hogy egy háttal álló férfi kézzel-lábbal igyekszik dűlőre jutni egy öreg dalmata halással, de mindhiába, mert — angolul beszél. Árpáné megállt, a harmadik mondat után megállapította, hogy a háttal álló férfi amerikai, egy percig habozott, azután megkérdezte, angolul:

— Mit kíván, uram?

Az amerikai csodálkozva szembefordult. Hát — sok nézni való biz így sem akadt rajta. Ötvenes, ráncos madárarc; vöröses, kopaszodó fejbű; kissé előrebukó, csapott váll; jó anyagból készült, de elhanyagolt öltözet. Nem, csöppet sem hasonlított arra a képre, amelyet Árpáné első szerelme legmagasabb hőfokán, az amerikai férfiről megfestett önmagának. Hiszen nem azért — lehetett volna akár aranyos is, Árpáné ma már akkor sem kapott volna szívdobogást; de mégis... Az ember köddé vált álmából sem szeret egészen kiábrándulni.

— Ön tud angolul?

— Tudok — bölintott egykedvűen Árpáné.

— Hát ez borzasztó szerencse... Kérem, kérdezze meg ezt az embert — s a halász felé intett fejével — hogy azon a szigeten — most meg a tengerre mutatott — valóban tanyáznak-e körülbelül egy méter hosszú, kígyóra, emlékeztető, vagyis lábatlan gyíkok? Én ugyanis leginkább ezekért a gyíkokért, az úgynevezett páncélos szeltopuzikok miatt jöttem az önök szép hazájába...

Ez egy kicsit mégis sok volt Árpánénak. Egyszerűen sarkon akart fordulni, hogy faképnél hagyja ezt a kelekótya amerikai. Futóbolondot találhat eleget, szép hazájában is. Hanem a fiára pillantott és meglepődve látta, hogy a kicsi mosolyogva nézi az ismeretlen embert. »Ó, milyen jót mulat rajta a drágám!« — tolt fel benne az anyai gyengédség és kikérdezgetve a halászt, közölte az amerikaival, hogy igen, van elég kígyógyík a szigeten.

— Ennek borzasztóan örülök. Akkor mindjárt át is hajóházok a szigetre... Ugyebár lesz szíves velem tartani kedves asszonyom? A kisleány bizonyára örül majd a csónakázásnak — mondta udvariasnak, de valahogy olyan hangsúllyal az amerikai, mint aki megszokta, hogy teljesítse a kívánságait.

S mivel Árpáné is a csónak-kirándulás szándékával indult a kikötőbe, Cipóka pedig egyre vidámabb mosollyal bámulta az idegent, elfogadták a meghívást. Mielőtt azonban a vitorlás-bárkába emelte volna kisfiát, Árpáné-nak eszébe jutott valami.

— Remélem, nem harapnak azok az ön gyíkjai? — kérdezte aggódó hangon.

A madárc széthúzódott, sárga fogsor villant elő a közepén; az amerikai hangtalanul nevetni kezdett. Árpáné már-már megsértődött, de még idejekorán meghallotta, hogy Cipókája édesen felkacag. Erre maga is elmosolyodott, kissé fanyarul.

— Nem, kedves asszonyom, ettől igazán nem kell tartania — nyujtotta kezét, már a bárkából, Cipóka felé az amerikai.

Hanem a kérdés mégsem volt éppenséggel hiábavaló. Ringó útjuk közben az amerikai felhasználta az alkalmat és valóságos kis szakelőadást tartott Árpáné-nak a világ négy sarkának legérdekesebb gyíkfajairól. S ami a legkülönösebb, Árpáné lassan azon kapta magát, hogy fokozódó érdeklődéssel hallgatja útítársa szavait. Őt ugyan soha semmiféle hulló nem vonzotta, a kígyókra, békákra még rá gondolni is iszonyodott, de az amerikai előadásában valahogy egészen más színben tűnt fel a dolog. A ráncos madárc is szinte megszipült, gyermeki derű sugárzott róla mesélés közben. Árpáné most valósággal kedvesnek, vonzónak találta utitársát.

»Vagy csak azért, mert angolul beszél?« — tűnődött magában.

6.

De nem, nem ezen múltott a dolog. Persze, sokat jelenthet egy kedves nyelv zöngése, de hát nem az a legfontosabb, hogy hárfán, vagy hegedűn játszanak-e egy zenedarabot. De mégcsak az sem, milyen dallamot hallgatunk. Vagyishogy mégis csak a dallam a legfontosabb, meg a hangszer a fontos, ha lélektelenül játszik a muzsikus. De ha tűz és láng csap ki belőle, ha egész lelke feloldódik a játék hevében, akkor olyan mindegy, hárfa, vagy hegedű húrjaiba kapnak-e ujjai, alig is bánjuk, milyen hangokat csalogat elő hangszeréből — csak azt érezzük, hogy elragad bennünket, mint a falevelet a kósza szél.

Igen, az amerikai hangjából kicsendülő rajongás volt az, ami megajtette Árpánét. Pedig eleinte éppenséggel fülsértő dallamot muzsikált.

— Kérem, kedves asszonyom, ne nehezeltjen, amiért az előbb nevetnem kellett azon a kérdésén: nem harapnak-e a szeltopuzik? — kezdte. — De nem önt nevettem ki, hanem... Nos, a szeltopuzik, bár erős fogai vannak, az ember ellen különös módon sohasem használja őket. Hanem azért, ha ismeretlenül és kedve ellenére fogjuk meg, rútul megjárhatjuk vele. Ilyenkor addig-addig tekergődzik, amíg iszonyúan bűzös ürülékével tetőtől-talpig bemocskol bennünket...

Lassan azonban a dallam is vonzóbbá vált és Árpáné valósággal maga előtt látta a különböző fűrge gyíkokat. Egyiktől-másiktól még mindig iszonyodott — de mégis kíváncsian hallgatta leírásukat. S amikor az amerikai kissé elhallgatott, önkéntelenül megkérdezte:

— Voltaképpen mi az ön foglalkozása?

— Bocssáson meg, teljesen elfeledkeztem bemutatkozni...

S elmondta, hogy Black Johnnak hívják, egyedül él a világban, agglégény és bárha nem éppen természettudós, de legnagyobb öröme a gyíkfélék bűvárlatában telik. Az utóbbi években, az átkozott háborús viszonyok miatt alig utazhatott és így szinte szülővárosához, Cincinnatihoz volt szegezve. Végül, szinte mellékesen megemlítette, hogy van ugyan két kisebb gyára is, ezekkel azonban nem túlsokat törődik.

Árpáné fejében azonban éppen ez az utolsó körülmény, a két gyár ütött szeget. »Hohó — gondolta — két gyár, amelyekkel nem is kell olyan sokat törődni... Akkor ennek van mit aprítania a csokoládés bögréjébe.«

Ahogy kikötöttek a szigeten, Cipóka anyja fülébe súgta, hogy most már lehetne fürdeni. Árpáné természetesen azonnal a dalmatához fordult és megtudta, hogy mindjárt ott a helyszínen veszélytelenül lubickolhatnak. Akkor

aztán közölte az amerikaival, hogy amíg ő a halással gyíkvadászatra indul, addig ők ketten szépen megfürödnek. Black savanyú arcot vágott, mintha csak azt akarná mondani: »Mi az ördögért csónakáztattalak, ha most, a döntő pillanatban cserben hagysz?« Szó se róla, Árpáné nemcsak angolul tudott hitűnően, de ezt a néma szemrehányást is megértette, azonban felvilágosította az amerikai, hogy sem őrá, sem a kisfiára semmi szükség a felfedező úton. A dalmata majd élvezeti oda, ahol a gyíkok tanyáznak; azt pedig úgy is neki magának kell megállapítania: valóban azok-e, amelyeket keres?

— Nem gondolja, hogy a kisfiúnak is öröme tellenék a gyíkokban? — próbált cselt vetni az amerikai.

— Nem, a kisfiam fürödni akar — válaszolta megingathatatlanul Árpáné s már kezdte is lehúzni Cipóka matrózbúzáját.

Black tehát nem tehetett okosabbat, minthogy megindult a halász után. Árpáné megvárta, amíg mindketten eltűntek a szeme elől, azután maga is fürdőruhába bújt és lassan a tengerbe gázolt kisfiával. Dél felé járhatott az idő, mire a két férfi visszatért. Árpáné és kisfia ezalatt nagyszerűt fürödtek, meg is uzsonnáztak és meg is éheztek újra. Éppen ideje volt, hogy vissza induljanak.

— Nos, mi az eredmény? Remélem, nem maradtak hiába ilyen sokáig — kérdezte Árpáné.

Az amerikai arcán töprengés tükröződött.

— Hm... — mormogta összeráncolt homlokkal.

— Talán nem találtak gyíkokat?

— Hiszen éppen az az, hogy találtunk. Csakhogy...

— Nos?

— Borzasztó zavarban vagyok — nyögött fel Black. — Nem tudom, valóban szeltopuzikokra bukkantunk-e?

— Tessék? — Ámúlt el Árpáné. — Nem tudja felismerni őket?

— Szóval, hogy is mondjam csak... Nem vagyok egészen bizonyos a dologban.

— De hiszen az előbb valóságos szakelődást tartott róluk!

— Hja, szakelődást tartani valamiről, vagy felismerni valamit, amit csak olvasmányaiból, meg képek után ismer az ember — hát ez nem egészen ugyanaz — dörmögte Black.

— Vagy úgy! Most már értem a dolgot. Maga is olyasféléképpen járt, mint az én orvostanhallgató unokaöcsém. Az a múlt nyáron előadást tartott a népegyetemen a vörhenyről s utána azért bukott meg a vizsgán, mert vörhenynek nézte a csalánkiütést...

— Ühüm — dűnnyögte Black savanyúan.

— No, akkor várjanak egy percre, amíg felöltözöm s aztán indulhatunk vissza — mondta Árpáné s kézenfogva Cipókát, az egyik bokor mögé vonult. Alig tudta visszafojtani mosolygását. Nem volt ugyan kárörvendő természet, de hiába: a legtisztább öröm a káröröm. »Adta bolondja! Úgy kell neki, ha két gyárának jövedelme mellett nem tudja okosabban felhasználni az életét, minthogy gyíkokra vadásszon!« — gondolta magában.

De mikor ismét elhelyezkedtek a bárkában és az amerikai siralmas arcába nézett, megsajnálta. »Sose hittem volna, hogy Amerikában is akadnak ilyen ügyefogyott fráterek. De ki tudja, mire jó ez...« — gondolta Árpáné és Blackhoz fordult:

— Szóval, hogyan is állunk azokkal a gyíkokkal?

— Nem tudom bizonyosan: szeltopuzik-e, vagy valami másfajta kígyógyík? — húzta fel a vállát az amerikai.

— Hát nem hasonlít a leírásokra?

— Borzasztóan hasonlít... De borzasztóan hasonlít más fajokra is.

— És nincs valami különös ismertetőjel, amiről kétségtelenül eldönthetné a dolgot?

— Éppen ezen töröm én is a fejemet.

— Tudja mit? Én ugyan nem értek a gyíkokhoz, de hátha ketten mégis többre megyünk. Mondjon el mindent, amit csak tud a szeltopuzikról s majd meglátjuk, talán kisűthetünk valamit.

— Hja... Megpróbálhatjuk — sóhajtott egy kurtát Black s elkezdte előlről a szeltopuzik természetrajzát. Kedvetlenül kezdte, de lassan megint

belemelegedett s arcán csakhamar feltűnt az a gyermeki derű, amely olyan vonzóvá tette. Árpáné azonban most kissé szórakozottan hallgatta: az ő fejében az amerikaiak természetrajzának furcsaságai kavargtak. De egyszerre felfigyelt.

— Bocsánat, ismétlje csak meg kérem az utolsó két-három mondatát. Nem tudom, jól értettem-e? — hajolt közelebb Blackhoz.

— Nos, szóval arról beszéltem, hogy valósággal lebilincseli az embert az a látvány, amikor a szeltopuzik egeret, vagy vakondot fog. Mühelyst megragadta zsákmányát, hihetetlen gyorsasággal addig forog maga körül, amíg áldozata teljesen el nem bódul, vagyis képtelenné válik elmenekülni. Elkör legelőször a fejét morzsolja szét...

— Nagyszerű! — kiáltott fel Árpáné. — Látja, erről csálhatatlanul felismerheti.

— Tessék? — kérdezte Black kissé bizonytalanul.

— Ejnye, hát nem érti? Megfigyeli, hogy valóban elkezd-e körbe forogni az egérrel!

— Ahá! — derült fel az amerikai, de nyomban le is konyult az orra. — És ha nem lesz szerencsém? Ha egyáltalán nem fog egeret, amíg én megfigyelem?

— Jaj, hát nem is öneki kell egeret fognia!

— Hát kinek?

— Önnek!

Black elképedve meredt Árpánéra.

— Nekem?!

— Illetve nem is önnek, hanem ennek a derék embernek itt! — mutatott a dalmatára Árpáné. — Jó pénzért bizonyosan szerez Önnek holnapra néhány élő egeret. Akkor aztán szépen a lábára kötöznek az egérnek valami vékony zsineget, vagy esetleg vékony drótot, hogy el ne menekülhessen, oda tartják a gyík orra elé s akkor aztán... Nos, érti már? — kérdezte diadalmasan Árpáné.

— Nagyszerű gondolat! Maga borzasztóan okos asszony! Nekem ilyesmi soha eszembe nem jutott volna... Kérem, kérdezze meg a halászt, tudna-e valóban három egeret szerezni holnap reggelre? — kérdezte Black izgatottan.

A dalmatának — tapasztalt öreg halász volt, látott már bolondabb fürdővendégeket is — a szempillája se rebtent az egerek hallatára. Nem is szaporította sokat a szót: egyszerűen megmondta, mennyibe kerül egy egér.

7.

Miután partot értek és megbeszélték a halással a másnapi találkozó időpontját, Black meghívta ebédre Árpánét és kislefiát. Az asszony azonban udvariasan, de kereken elutasította a meghívást. »Majd bolond leszek! Csak érezd magad adósomnak« — gondolta magában.

— De az ellen remélem nincs kifogása, hogy a szállójukig elkísérjem? — vette tudomásul a kosarat Black.

— Sőt, ennyi udvariasságot el is várok öntől! — mosolygott Árpáné jókedvűen.

Másnap színét sem látták Blacknak, de harmadnap már reggel telefonálta a portás Árpánénak, hogy egy amerikai úr várja az előcsarnokban. Szó se róla, az asszony nem rohant le hanyathomlok a lépcsőn, sőt egy kicsit meg is várakoztatta korai látogatóját; de amikor kislefiát kézenfogva belépett az előcsarnokba, kedves mosollyal bólintott Black felé.

— Borzasztó szerencse! — fogadta lelkesedve az amerikai. — Az egyik egér ugyan elmenekült, de azért a próba fényesen sikerült. A másik kettőt elkábította a szeltopuzik. Most már semmi kétségem sincs, hogy valóban azok tanyáznak a szigeten... Kár, hogy maguk is nem élvezhették végig a rendkívüli látványt. A kislefiának bizonyosan borzasztóan tetszett volna...

— Most mihez akar fogni?

— Természetesen, hazaszállítok néhányat Cincinnatiba, a gyíkfarmomra. Azért is jöttem, hogy megkérjem, legyen segítségemre, valamiféle mesterembert találni, aki a ketrecet elkészíti. Eleségről is gondoskodnom kell

a gyíkok számára. S ha még egy sürgönyt is lefordítana, a jugoszláv természettudományi társaságnak, borzasztóan lekötölné...

Árpáné még öt napig látta Blackot. Ezalatt megtudott róla egyet-mást. Például azt, hogy az amerikai korántsem mondható bőkezűnek, sőt, nagyon is szereti aprópénzzel kifizetni azokat, akikkel dolga van. De viszont, ha eltalálják sebezhető pontját — akkor tud gavallér is lenni.

Árpáné viszont azt igyekezett szép hegedűszóban tudtára adni az amerikai-nak, hogy az ő szemét nem lehet holmi semmisséggel kiszúrni. Egyik reggel Black a piacon vásárolt fűgével várákozott rájuk az előcsarnokban. »A kisfiúnak« — mondta és nyújtotta a papiros csomagot. Árpáné azonban épp csak belekukkantott és megrázta a fejét. »Nagyon kedves, de az én fiacskám nem eszik feketehéjú fűgét« — mondta. »Hogyan, hát nem mindegy, milyen a héjja?« — kérdezte zavartan Black, a csomagot bámulva. »Nem. A zöld héjú édesebb és természetesebb, drágább is« — válaszolta nyugodtan Árpáné.

Black erre másról kezdett beszélni, de az asszony aznap este megtudta a portástól, hogy felíratta magának Árpáné pontos otthoni lakáscímét. A tanárnő úgy érezte, ezzel körülbelül elérte azt, amit akart. Most már csak egy dolog fúrta az oldalát. S mikor az amerikai eljött búcsút venni, a mellének szegezte a kérdést:

— Mondja, Black úr, hogy vált önből gyíkbűvár?

— Hm... Bonyolult história.

— Mesélje el.

— Elmesélhetem — húzta fel vállát az amerikai. — Tudja, egyetlen gyermeke voltam a szüleimnek. Hát minden kívánságomat teljesítették. Nem bírtam én olyasmit kérni, hogy azonnal meg ne vették volna...

— Rossz nevelési elv — mosolygott fejcsóválva Árpáné.

— Borzasztóan rossz... Íme az eredmény: egy hóboros gyíkvadász — bökött a mellére Black.

— O, hisz nem azért. Minden embernek van valami bogara — legyintett Árpáné.

— Gondolja?

— Azt hiszem. Csak nem mindenkiről derül ki...

— Szóval — magának is?

— Az angol nyelv — bólintott szelíden Árpáné.

Az amerikaiinak leesett az álla. Azután mindketten hangosan felcagcagtak. Árpánénak még a szeme is átnedvesedett a nagy nevetéstől.

— Úgy-e, rá se gondolt volna? Mondtam, hogy nem mindenkiről derül ki... De folytassa kérem, a történetet.

— Hát, még egészen kis gyerek voltam. Öt-hat éves. Nem jártam iskolába, nem nagyon tudtam olvasni, de nagyon szerettem a könyveket. A képeket, persze. Egyszer a kezembe került egy vaskos könyv. Azt hiszem, Bráhm lehetett. Az első oldalon színes műmelléklet díszelgett. Két, kis barnáshátú, zöldhasú gyíkot ábrázolt. »Mik ezek?« — kérdeztem meg apámat. Apám a könyvbe tekintett és megmondta: »Röpülő sárkánygyíkok«. Elragadtatva néztem rá: »Es igazán bírnak röpülni?« Apám elmosolyodott: »Hát láthatod a képen.« Lelkendezve felkiáltottam: »Apu, ezt vegyél nekem!« Apám megsímogatta a fejemet, kezébe vette a könyvet és olvasni kezdte. Azután homlokára tolt a szemüvegét, megcsóválta a fejét és kissé rekedtes hangon így szólt: »Nem lehet, kicsi. Ez a gyík nem marad életben minálunk. Tudod, nagyon nagyon messzi lakik, túl a tengereken, Ázsiában, a Maláji-félsziget őserdeiben. Mire idehoznák, megdöglene. Legfeljebb egy kitömöttet szerezhetek neked...« Én, persze, nem nagyon értettem a dolgot. Először azt hittem, apám csak tréfál. »Hogyne! Nekem nem kell döglött, élőt akarok. Hogy bírjak vele játszani!« — mondtam. »Hát nem érted, hogy nem lehet?« — nézett rám komolyan, apám. De én valóban nem értettem. Ezt a szót, hogy: nem lehet! — felnőtt korában sem képes mindig megérteni az ember. Éppen ez teszi széppé az életet, hogy azzal áltathatjuk magunkat: mindent lehet, amit erősen akarunk. Hát akkor, hogyan érthetett volna meg kicsi koromban? Hogy egy olyan vacak, kis gyíkot nem lehet megszerezni? Egyideig még mindig azt hittem, apám csak tréfál. De aztán beláttam, hogy komolyan beszél. »Nem akarja megvenni!« — gondoltam akkor és rettenetes sírásba törtem ki. Ugy rémlik, nem csak sértett, de meg is rémített a dolog. Talán már nem is

szereket engem az apám! Ezután majd mást sem akar megvenni! Ilyesféle gondolatokkal rohantam anyámhoz és ölébe fúrva fejemet, keservesen bömböltem. Csak órák múlva csillapodtam le nagynehezen. Másnap reggel megkérdeztem apámat: »Ugy-e, most már soha többet nem veszel semmit se nekem?« Apám kicsit elsápadt és a karjába kapott. »Hogya vennék, te csacsi! Mindent, amit csak meg bírok venni. Kérj valamit!« Erre én egy hétiig valóságosan bombáztam kéréseimmel és kívánságaimmal. S apám hűségesen megvett mindent. Eppen úgy, mint azelőtt. Csak éppen a sárkánygyíkot nem akarta megvenni... Most már végképp nem értettem a dolgot. És soha többet nem tudtam a sárkánygyíkot elfelejteni. Kívülről talán semmi különösebbet nem lehetett észrevenni rajtam: éltem tovább gyermekéveimet, elvégeztem az iskoláimat, elkezdtem dolgozni apám gyáraiban — de tudtam, hogy mindez csak készülődés, eszköz, célom elérésére. Ahhoz, hogy sárkánygyíkom lehessen. Azután az enyim lett a két gyár s akkor elkezdtem a harcot a sárkánygyíkokért. Hajóskapitányok, kereskedők és vállalkozó szellemű emberek elárasztották a gyíkok legváltozatosabb fajáival, csak éppen sárkánygyíkot nem tudott hozni egyik sem. S én, lassan ráfanyalodtam az összes többi fajokra, gyíkbúvár lettem — de sárkánygyíkot sohasem tudtam szerezni. Igaz, még ma is ígérgetik. Hoznak is mindig valami érdekes gyíkfajtát helyette. De sárkánygyíkot soha nem fog hozni egyik sem...

Az amerikai elhallgatott. Csönd támadt, azután Árpáné ennyit mondott:

— Én is tudok egy hasonló történetet. Más kiadásban, persze, de a lényege ugyanaz a dolognak. Az ember végül kénytelen tudomásul venni, hogy — nem lehet!

Black kissé közelebb hajolt.

— Elárulok valamit magának. Én most már szinte örülök, hogy nem lehet megszerezni a sárkánygyíkot...

— Micsoda? — hökkent meg Árpáné.

— No, képzelje csak el. Tegyük fel, megkapnám a sárkánygyíkot. Akkor aztán mit kezdenék vele? Mi célom lehetne még az életben? Mi után vágyakoznék? Így azonban életem végéig lesz mire vágyódnom, lesz miben titkon reménykednem: hátha egyszer mégis sikerül, akár csak egyetlen, eleven sárkánygyíkot kapnom...

8.

Másnap reggel az amerikai, hat szeltopuzikkal, csigákkal és egerekkel felszerelve, elutazott.

Árpáné, mintha csak valami dolga lenne vele, déltájban elsétált a szállójába és keresni kezdte, de mivel természetesen csak hült helyét találta, felírta magának Black címét Cincinnatiában. »Legalább megírom neki az üzenetet« — magyarázta a postásnak. Magában azonban mást gondolt. Ezt: »Ami biztos, az biztos!«

Azután kitelt a három hét és Árpáné is felkerekedett és szerencsésen haza is érkezett, Cipókájával együtt. Az állomáson elérzékenyülve borult férje nyakába.

— No, ugye, hogy mégis csak legjobb itthon! — dörmögte a könyvelő.

— Igen, drágám, itthon a legjobb — hagyta rá Árpáné, de valahogy titokzatosan mosolygott. S bárha nehezen állotta meg, mégsem szólt senkinek egyetlen szót sem az amerikaiáról. Nem szólt, hallgatott — de elkezdte várni a csomagot.

A csomag azonban késett. Augusztus elejéig Árpáné még türelemmel várakozott. Néha ugyan ölébe ejtette a horgolótűt és messzínéző szemmel mereít maga elé. Férje rá is szólt egyszer, dohogva:

— Mi van teveled, Ilona? Tán szerelmes vagy?

— Hogya, drágám. Hiszen tudod — rezzent fel Árpáné. — A mi Cipókánkba.

Hanem augusztus vége felé már kezdte belátni, hogy nagyon okosan cselekedett, amikor feljegyezte magának azt a bizonyos címet Cincinnatiában. S amikor ismét megnyílt a gimnázium, azzal lepte meg a tanári könyvtár kezelőjét, hogy kikölcsonözte Bréhm sokkötetes munkájának: A hüllők című

könyvét. »Az angol kiadást?« — incselkedett a könyvtáros. »Tényleg jobb lenne az angol — bölintott Árpáné. — No, de majd csak megleszek valahogy a magyarral is...« A könyvtáros nem szólt többet, kiadta a vaskos kötetet s Árpáné aznap este a röptülő sárkánygyíkokról szóló fejezet olvasásával mulatott. Azután, elalvás előtt kigondolta és másnap, az órák közötti szünetekben papírosra vetette a levelet. Néhány napig még fésülgette, szépítgette a szavakat és a mondatokat, majd dolgozat írást tűzött ki a II/b-ben és amíg diákjai feladatukat körmölgették, maga végérvényesen letisztázta a levelet.

9.

»Kedves Black úr, talán még nem felejtette el egészen adriai kirándulását és így nem is lepi meg túlságosan, ha kéréssel fordulok Önhöz. Hallgassa csak meg, mi történt. Hazatérésünk után bennem is felébredt az érdeklődés a gyíkok iránt és esténként Bréhmnek A hullók című kötetét forgatom, amikor szabad időm akad. Persze, a könyv kisfiam figyelmét sem kerülte el és ő is kíváncsian szokta nézegetni a benne lévő képeket. Tegnap este kinyitotta a színes nyomást, egész oldalas címképet és elibém tette. »Anyukám, mi ez?« — kérdezte. »Röptülő sárkánygyík, kicsim« — válaszoltam. »És hol lakik ez a röptülő gyíksárkány?« — faggatott tovább. »Messzi-messzi, kisfiam. A Maláji-félszigeten« — s elővéve házi földgömbünket, megmutattam neki, merre is fekszik a Maláji-félsziget. »És mit eszik ez a gyíksárkány?« — faggatott tovább a fiam. »Rovarokat, drágám, lepkeket, meg mindenféle bogarat« — nevettem rá. »Katicabogarat is?« — kérdezte hirtelen. »Azt is« — válaszoltam, gondolkodás nélkül. Kisfiam most elhallgatott. Borzasztóan szereti a katicabogarat és kissé elszomorodott. Hanem váratlanul eszébe jutott valami. »Ugy-e, anyuka, de hátha ott, ahol a gyíksárkány lakik, nincs is katicabogár?« — Nos, ennyi a történet. Kicsit meg is hatódtam a dolgon, fiam azonban nem hagyott nyugton. Mindenáron meg akarta tudni: van-e, vagy nincs a Maláji-félszigeten katicabogár? Én azonban, persze, nem tudtam feleletet adni erre a kérdésre. Megkérdeztem természetrajz-szakos kartársamat is, de ő is csak vállvonogatással válaszolt. Akkor, aztán eszembe jutott Ön. Ugyan írja meg, kedves Black úr: van-e a Maláji-félszigeten katicabogár? Én ígéretet tettem a kisfiannak, hogy meg tudom a dolgot s Önnek viszont, mivel szenvedélyesen érdeklí minden, ami a gyíkokkal van kapcsolatban, bizonyára érdekes is lesz erre a kérdésre választ adnia. — Lehetséges persze, hogy Ön ki is nevet most és azt gondolja magában: nincs más gondja annak a jó asszonynak? És ebben igaza is lehet, mert jön a tél, szeretnék sokmindent beszerezni a kisfiannak, de nem tudok se igazán szép télikabátkának való szőrmebőröket, se finom fehérnemű parhétet találni a számára. Még csak egy nagyobb gumilabdát sem. Pedig a tejescokoládét is nagyon szereti... Hát legalább a katicabogárral hadd járjak kedvébe. — Remélem, a szeltopuzikok szerencsésen túléltek az utazást és azóta sincs több reménye ahhoz, hogy egy igazi sárkánygyík családjhoz juthasson? Üdvözlö: Árpáné.«

Miután ezt a levelet röptülőpostára tette. Árpáné kissé megnyugodott. S azután megint várni kezdett. Várt, várt — s két héttel ezelőtt megkapta a csomagot!

Nem szándékom senkiben irigységet kelteni Árpáné iránt és így csak egészen röviden számolok be a csomag tartalmáról. El nem hallgathatom azonban, hogy amikor az adóellenőr felbontotta — az egész posta összeszaladt. Most aztán egybehangzóan azt állítják, hogy amerikai csomagot ugyan láttak már eleget, de olyant, amilyent Árpáné, még soha senki nem kapott a mi kisvárosunkban. Voltak abban egy egész gyermekbundához bőven elegendő pompás szőrmebőrök, volt benne finom ingparhét, női fehérnemű, nylon harisnya, egy kiló tejescokoládé, kakaó, babkávét, de még két gumilabda is. Az egyiknek szeme, orra, szája és füle is volt, mintha csak gyermekfej lenne. Pedig nem is volt olyan hatalmas az a csomag, alig tizenöt kiló...

Árpáné diadalmasan cipelte haza a drága holmikat, széthúzta az ebédlő asztalát és afféle házikiallítást rendezett rajta. Mikor aztán a férje hazaérkezett, bevezette s most ő kérdezte meg:

— No, ugy-e, hogy mégis csak érdemes volt elmennünk a tengerre?

Másnap a tanári kar kezdett el csodájára járni Árpáné szerencsés-jének. Persze, el kellett mesélnie egész kalandját Blackkal és a széltopuzi-
kokkal. De még azt is hozzáfűzte, hogy talán itéletnapig sem kapott volna
azért semmit a gyilkvadásztól, ha egy talpraesett levéllel nem figyelmezteti.

Vasárnap délelőtt Iduka is beállított. Irigykedve nézte a kiállítás
és amikor Árpáné befejezte a történetet, rosszmájúan megkérdezte: •

— Aztán, mond csak Ilona — legalább csinos ember volt az az
amerikai?

De Árpáné csak édesen felkacagott:

— Tudod, egész idő alatt az járt a fejemben, hogy éppen tehozzád
illene, drágám!

A számtantanárnő hirtelenében nem tudta eldönteni: hízeleg-e neki,
vagy csúfolódik vele, Árpáné? S zavartan megkérdezte:

— Aztán mit írtál neki? Tán csak nem azt, hogy küldhetné már
azt az elképzelt csomagot?

— Ugyan! — nevetett Árpáné. — Csak megkérdeztem tőle: van-e
a Maláji-félszigeten katicabogár?

10.

Ezzel végére is értünk a históriának. Azt hiszem, hűségesen beszám-
oltam mindenről és senki sem vetheti szememre, hogy bármilyen fontos
részletet elhalgattam volna.

Hja, hogy nem árultam el: van-e hát, vagy nincs a Maláji-félszige-
ten katicabogár?

Biz ezt, magam se tudom. Őszintén szólva, nem is igen érdekel. De
ha valaki nagyon kíváncsi rá, vegye ki a könyvtárból Bréhmnek A rovarok
című kötetét s abban bizonyosan megtalálja a választ erre a kérdésre is.